

YTTRANDE

2021-08-31

Ärendenr:

NV-04693-21

Mark- och miljödomstolen

Vänersborgs tingsrätt

mmd.vanersborg@dom.se

Yttrande i mål nr M 4008-16, angående tillstånd enligt miljöbalken till befintlig och utökad produktion m.m. vid Skoghalls Bruk i Hammarö kommun; nu fråga om prøvotidsredovisningar avseende hantering av elfilteraska från sodapannan, energieffektivitet i fiberlinjen samt förutsättningar att undvika eller minimera friblåsning av överskottsånga

Med anledning av domstolens kungörelse, aktbilaga 93, anför Naturvårdsverket följande.

Naturvårdsverket har tagit del av aktbilaga 87 och 91.

1. Inställning och yrkanden

Naturvårdsverket yrkar att följande villkor, prøvotidsutredningar och provisoriska föreskrifter föreskrivs.

Därutöver bedömer Naturvårdsverket att prøvotidsredovisningen U5 avseende överskottsånga och friblåsning behöver kompletteras. Kompletteringen bör ske i form av utredning av möjligheten att vid lågt ångbehov minska minimilasten i energipannorna, antingen genom åtgärder i panna 11 eller ändrad körstrategi för de bägge pannorna P11 och P12 och på så sätt minska ångöverskottet. Efter att ha tagit del av eventuell komplettering förbehåller Naturvårdsverket sig möjligheten att framställa eller ändra våra yrkanden i denna del.

Slutliga villkor (NV1)

NV1. Bolaget ska senast två år efter att denna dom vunnit laga kraft installera reningsutrustning för utblödning av elfilterstoft med beräknad kapacitet att uppnå minst 90 % reduktion av kadmium. Reningsutrustningen ska utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som beskrivits i

aktbilaga 91, sid 8, andra stycket samt i mål M 823-21, avsnitt 1.1.2, b och c), sid 7.

I det fall att bolaget under denna tid ges tillstånd till utökad produktion i enlighet med ingiven ansökan i mål M 823-21 ska reningsutrustningen vara tagen i drift senast två år efter att sådant tillstånd meddelats.

Prövotidsutredningar (NVU 1-3)

NVU1. Bolaget ska efter idrifttagandet av ny kadmiumrening optimera reningsanläggningen för högsta möjliga reningsgrad avseende kadmium, men även med hänsyn till övriga metaller. Bolaget ska därefter senast två år efter att reningsanläggningen tagits i drift redovisa reningsgrad och utsläpp av kadmium och övriga metaller samt föreslå slutliga villkor.

NVU2. Bolaget ska genomföra en förnyad utredning avseende energi-effektivitet i fiberlinjen i enlighet med vad som tidigare föreskrivits i mark- och miljödomstolens dom den 15 oktober 2018. Utredningen ska redovisas senast två år efter att denna dom vunnit laga kraft.

NVU3. Bolaget ska senast två år efter att denna dom vunnit laga kraft redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att

- öka tidsverkningsgraden för pappersmaskinerna, och
- samordna energiutnyttjandet med Karlstads Energi

i syfte att minska överskottet av ånga och så långt som möjligt eliminera friblåsning.

Provisoriska föreskrifter (NVP 1)

NVP1. Elfilterstoff som stöts ut från sodapannan ska genomgå rening av metaller. Avskiljningsgraden för kadmium ska vara minst 50 procent räknat som årsmedelvärde. Mätning av avskiljningsgraden ska göras minst en gång per kvartal.

Delegerade frågor (NVD 1)

1. Det bör överlåtas åt tillsynsmyndigheten att avseende villkor NV1 godkänna annan utformning om samma eller högre reningsgrad kan förväntas med annan teknik.

Naturvårdsverket har ingen erinran mot att målet avgörs utan huvudförhandling.

2. Utveckling av talan

2.1. *Utgångspunkter för prövningen*

En uppskjuten fråga ska avgöras så snart som möjligt (22 kap. 27 § miljöbalken). Utgångspunkten för de krav som ska ställas vad gäller slutliga villkor baseras på de åtgärdskrav som är motiverade utgående från miljöbalkens regler, där avvägningen enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (särskilt 3 och 7 §§) är av största vikt (MÖD 2012:10 och 2012:21). Den aktuella prøvotidsföreskriften som finns att hantera i mål M 4008-16 bör handläggas och prövas av domstolen oaktat en eventuell tillkommande ny ansökan om tillstånd för verksamheten. Detta särskilt eftersom det är verksamhetsutövaren som avgör om och när ett nytt tillstånd ska tas i anspråk (MÖD 2014:44).

Naturvårdsverket kan dock konstatera att flera av de redovisade åtgärderna kan behöva utföras på annat sätt eller blir obehövliga om i det fall bolaget får och tar i anspråk tillstånd enligt den ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad produktion som för närvarande handläggs i mål M 823-21. Tiden för när åtgärderna ska genomföras bör därför sättas till två år efter laga kraft. Naturvårdsverket bedömer att det är rimligt att förvänta att frågan om nytt tillstånd i mål 823-21 då har avgjorts. När bolaget eventuellt tar sitt nya tillstånd i anspråk kommer villkor och provisoriska föreskrifter i mål M 4008-16 att ersättas med motsvarande i det nya tillståndet. Naturvårdsverket har även i sitt förslag till villkor tagit höjd för den situationen att bolaget inte hinner ta ett eventuellt nytt tillstånd i anspråk innan tidpunkten för när åtgärder ska vidtas inträffar enligt M 4006-18. Denna situation kan möjligen lösas på annat sätt, och Naturvårdsverket ser gärna att bolaget återkommer med alternativt förslag på hur en sådan situation lämpligen regleras i villkor.

2.2. *Hantering av elfilteraska från sodapannan*

Bolaget har i prøvotidsredovisningen redogjort för de försök och justeringar av driften som genomförts. Naturvårdsverket konstaterar att resultaten av dessa försök inte har varit tillfredsställande och inte på långt när närmat sig den målsättning om 90 % reningsgrad avseende kadmium som mark- och miljödomstolen angett i utredningsföreskrift U3.

Bolaget har även beskrivit den teknik som finns etablerad vid Metsä Board Husum.¹ Reningsanläggningen vid Husum innehåller en särskild fällningstank, tillsats av sulfider samt lamellsedimentering. Som årsmedelvärde 2020 var reningsgraden 93 %.² Bolaget har även beskrivit tekniken i sin ansökan om tillstånd till befintlig och utökad verksamhet som för närvarande handläggs i mark- och miljödomstolen.³ Naturvårdsverket uppfattar bolagets inställning som att man vid utökad produktion avser att installera denna typ av anläggning. För befintlig produktion uppger bolaget att det kan bli intressant att titta vidare på processen, men att kostnaden kan bli för hög.

¹ Se aktbilaga 91, sid 8, andra stycket.

² Prövotiden för utsläpp av kadmium handläggs för närvarande av Umeå tingsrätt, mark- och miljödomstolen i mål M 173-15.

³ Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen, mål M 823-21 aktbilaga 9, avsnitt 1.1.2, svar på fråga a och b, sid 7.

Naturvårdsverket anser att den reningsanläggning vid Metsä Board Husum som används får anses utgöra bästa möjliga teknik och att samma reningsgrad som uppnås i Metsä Board Husums reningsanläggning är såväl rimlig som möjlig att uppnå vid Stora Enso Skoghall. Naturvårdsverket anser inte heller att det framkommit någon anledning att flytta fram prövotiden för att bolaget ska fortsätta att utreda förutsättningarna för ytterligare justeringar av den befintliga utrustningen.

Det av bolaget redovisade alternativet att leda elfilterstoffet till den luftade dammen för att kadmium och övriga metaller ska fastna i bioslammet anser Naturvårdsverket vara direkt olämpligt och inte komma på fråga. Fastläggningen i bioslammet torde vara betydligt sämre än i grönlutslammet och risken betydligt större att den metall som bundits till slammet vid muddring eller vid stora vattenrörelser återförs till vattenmassan. I jämförelse bedömer vi att fastläggning av metall som sulfider i grönlutslammet som läggs upp under kontrollerade former på deponi är betydligt säkrare.

Sammanfattningsvis bedömer Naturvårdsverket att det finns tillräckligt underlag för mark- och miljödomstolen att föreskriva att krav på att bolaget ska installera en reningsanläggning för avskiljning av kadmium som ska utformas med målsättningen att uppnå 90 procent reningseffekt. I första hand ser Naturvårdsverket att teknik liknande den som Metsä Board Husum använder kommer att vara aktuell. Om bolaget kan utforma reningen på annat sätt men med minst samma reningsgrad och i övrigt miljömässigt på samma nivå bör tillsynsmyndigheten ges befogenhet att godkänna detta.

Reningsanläggningen bör kunna vara uppförd och tagen i drift senast två år efter att domen vunnit laga kraft.

Frågan om slutliga villkor för utsläppets storlek bör skjutas upp under en prövotid om två år efter att anläggningen tas i drift, för att ge möjlighet för bolaget att trimma in och utvärdera anläggningen avseende reningsgrad och utsläppsmängd. I uppföljningen bör, förutom kadmium, även ingå övriga relevanta metaller.

Nuvarande provisoriska föreskrift P2 bör fortsätta att gälla under den fortsatta prövotiden.

2.3. Eventuell förlängning av tiden för när reningsanläggningen ska tas i drift

Om bolaget får tillstånd och genomför den ökning av produktionen som man ansökt om (mål M 823-21) ökar mängden elfilterstoff som blöds ut. Enligt bolagets ansökan bedöms mängden elfilteraska som behöver stötas ut öka från dagens 4 000 – 5 000 ton årligen till 10 000 – 12 000 ton årligen vid fullt utnyttjad kapacitet. Detta gör att om den ansökta produktionsökningen genomförs behöver reningsanläggningen dimensioneras för att klara ett större flöde. Alternativt kan reningsanläggningen utformas så att den, om produktionsökningen genomförs, kan kompletteras med en parallell linje. Det torde dock kostnads- mässigt vara en fördel med en gemensam reningsanläggning för hela flödet. Det

är dock upp till bolaget att dimensionera anläggningen så att den fyller även framtida behov.

I syfte att ta höjd för att en ny tillståndsprovning pågår bör tiden för när reningsanläggningen ska tas i drift förlängas om tillstånd enligt den nya ansökan meddelas under de kommande två åren. Naturvårdsverket anser att en sådan tid som utgångspunkt kan sättas till två år efter meddelad dom. Under denna tid kommer bolaget att ha möjlighet att ta det nya tillståndet i anspråk varvid villkoren i M 4006-18 upphör att gälla och ersätts av nya villkor eller provisoriska föreskrifter.

2.4. *Energieffektivitet i fiberlinjen*

Bolaget har redovisat följande möjliga åtgärder för att effektivisera användningen av värme respektive elektricitet. Åtgärderna sammanfattas i följande tabell.

	Besparing GWh	Bolagets inställning
Värme		
1. Optimering av färskånga till flisfickan	Oklar eller ingen	Tillämpas redan
2. Byte värmeväxlare C6	0,98	Genomförs om inte projekt Castor genomförs
3. Ökad kondensatåterföring	6	Genomförs om inte projekt Castor genomförs
Summa	7	
El		
4. Byte syrgasmixrar, a) alternativ byte till liknande b) alternativ byte till statiska	0,32 1,575	Kommer att övervägas om projekt Castor inte kommer till stånd.
5. Byte cirkulationspump	0,106	Genomfört
Summa	0,43-1,68	

Baserat på de siffror på värme- och elförbrukningen för 2019 som bolaget uppgett i ansökan om utökad produktion⁴ har Naturvårdsverket beräknat den förbrukningen i fiberlinjen till 430 GWh värme och 124 GWh el. De redovisade åtgärderna skulle, om de genomförs, innebära en effektivisering av fiberlinjen med 1,6 % vad gäller värme och 0,3-1,4 % för el. Naturvårdsverket bedömer att detta inte är någon betydande effektivisering. Sett på kort sikt är det naturligtvis positivt, men på längre sikt är det vår uppfattning att det är rimligt att större effektiviseringar genomförs. Som framgår ovan har bolaget heller inte åtagit sig att genomföra åtgärden byte av syrgasmixrar, även om projekt Castor inte genomförs. Naturvårdsverket anser att det framstår som skäligt att bolaget bör åläggas att genomföra de redovisade åtgärderna.

Naturvårdsverket har full förståelse för att det inte är rimligt att göra några betydande investeringar i befintlig fiberlinje i det fall att bolaget kommer att genomföra projekt Castor. Som bolaget redovisat i tillståndsansökan för denna utbyggnad kommer mer betydande effektiviseringar kunna genomföras med ett nytt

⁴ Mål M 823-21, aktbilaga 1, MKB, avsnitt 6.3, tabell 6.10 och 6.11.

kokeri. Naturvårdsverket föreslår därför att frågan om energieffektiviserande åtgärder i den befintliga fiberlinjen skjuts upp under en förlängd prövotid i avvaktan på att ansökan om ökad produktion har behandlats av mark- och miljödomstolen och till dess det klarlagts om bolaget kommer att genomföra projektet och ta ett nytt tillstånd i anspråk. En bortre gräns bör dock sättas för den förlängda prövotiden och Naturvårdsverket föreslår att den sätts till två år efter att denna dom vunnit laga kraft. Beroende på situationen vid den tidpunkten kan ytterligare förlängning behöva övervägas.

2.5. *Förutsättningar att undvika eller minimera friblåsning av överskottsånga*

Bolaget redovisar att man för att minska friblåsningen av överskottsånga avser att inrikta det fortsatta arbetet på att nå ökad tidsverkningsgrad för kartongmaskinerna samt att fortsätta samarbetet med Karlstads Energi för att på bästa sätt kunna använda tillgänglig energi.

Naturvårdsverket anser att de två inriktningar som bolaget redogjort för är positiva och att ansträngningar bör göras för att få effekt av dessa. Vi konstaterar dock också att bolaget inte redovisat någon närmare bedömning av vad som skulle kunna uppnås eller när det kan ske. Det är därför svårt att bedöma vilken effekt som kan uppnås av bolagets förslag. Mot denna bakgrund anser Naturvårdsverket att bolaget under en förlängd prövotid bör redovisa resultatet av detta arbete.

En orsak till att ångöverskott uppstår tycks vara att panna 11 har en minimilast som tidvis överstiger ångbehovet. Naturvårdsverket kan utifrån underlaget inte bedöma om minimilasten i panna 11 går att justera ner eller om det helt enkelt finns tillfällen då panna 11 kan stängas av. Vid bruket finns ytterligare en fastbränslepanna, panna 12. Av ansökningshandlingarna i mål 823-21⁵ framgår att P12 har en lägre installerad tillförd effekt, 35 MW bio, än P11 vars effekt är 130 MW bio. Minimilasten för de bägge pannorna redovisas inte i ansökningshandlingarna men den lägre installerade effekten i P11 talar för att även minimilasten är lägre. Naturvårdsverket anser att bolaget bör belysa om en körstrategi för de bägge pannorna skulle kunna ändras på sådant sätt att P12 används i större utsträckning under perioder med lågt ångbehov.

Naturvårdsverket anser att prövotidsredovisningen bör kompletteras med ovan nämnda uppgifter.

⁵ MKB, avsnitt 3.5.3

3. Målets fortsatta handläggning

Naturvårdsverket bedömer att målet kan avgöras utan huvudförhandling.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschef Karin Dunér efter föredragning av tekniska handläggaren Olof Åkesson.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit miljöjuristen Caroline Appelberg.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För Naturvårdsverket

Karin Dunér

Olof Åkesson

Kopia till
Bolaget
Länsstyrelsen i Värmlands län